

Hướng dẫn thực hiện phương pháp giảng dạy Montessori trong chương trình giáo dục mầm non tại tỉnh Nam Định

Bùi Thị Thúy*, Nguyễn Minh Cường*

*ThS. Trường Cao đẳng Sư phạm Nam Định

Received: 26/8/2024; Accepted: 06/9/2024; Published: 18/9/2024

Abstract: This article introduces the principles of the Montessori educational method as well as the approach, implementation and application of this method in the implementation of the preschool education program in Nam Dinh province.

Keyword: The Montessori educational method, the preschool education program, the preschool education program

1. Đặt vấn đề

Hiện nay một số trường trên địa bàn tỉnh Nam Định đang thực hiện triển khai chương trình giáo dục mầm non với việc vận dụng một số phương pháp tiên tiến như phương pháp giảng dạy (PPGD) Montessori và PPGD STEAM nhằm phát triển năng lực người học. Tuy nhiên việc tiếp cận và thực hiện triển khai các PPGD mới này còn nhiều hạn chế. Bài viết này giới thiệu các nguyên tắc của PPGD Montessori cũng như cách tiếp cận, triển khai và ứng dụng phương pháp này vào việc thực hiện chương trình giáo dục mầm non trên địa bàn tỉnh Nam Định.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Các nguyên tắc của PPGD Montessori

Nguyên tắc 1: Tôn trọng quyền tự do của trẻ, không áp đặt trẻ. Trẻ được tự do lựa chọn hoạt động yêu thích theo nhịp độ học tập, khả năng riêng, ưu tiên sự phát triển tính tập trung và cá nhân. Trẻ tự do khám phá trong nhà và ngoài trời theo cách riêng, miễn bảo đảm an toàn.

Nguyên tắc 2: Học đi đôi với hành. Với nguyên tắc này trẻ bắt chước những hoạt động mà bản thân quan sát được và tự thực hành với các giáo cụ, theo các nhiệm vụ để đạt mục tiêu.

Nguyên tắc 3: Môi trường thân thiện, không tồn tại phần thưởng hay trừng phạt: Nếu trẻ làm sai một việc nào đó, giáo viên (GV) có thể hướng dẫn lại cách làm đúng để trẻ quan sát vào một thời gian thích hợp. GV động viên, khích lệ và ghi nhận sự cố gắng của trẻ thay vì trao thưởng, khen ngợi. GV giúp trẻ tự nhận ra những việc trẻ làm chưa đúng.

Nguyên tắc 4: Không làm ảnh hưởng đến sự tập trung của trẻ. GV không can thiệp hay ngắt đứt quãng sự tập trung của trẻ. Trẻ cần tập trung để tìm cách chơi riêng, đây là thời gian trẻ đang tư duy, phân tích

và giải quyết vấn đề gặp phải trong công việc.

Nguyên tắc 5: Thiên nhiên truyền cảm hứng cho trẻ. Đưa trẻ ra học ở ngoài trời và đưa thiên nhiên vào lớp học là cách làm tuyệt vời nhất.

Nguyên tắc 6: GV, phụ huynh trẻ chỉ là người hỗ trợ, đồng hành cùng trẻ. GV, phụ huynh trẻ quan sát để có định hướng, hướng dẫn và tạo môi trường học tập phù hợp để trẻ chủ động, tự học theo năng lực và sở thích của riêng mình.

2.2. Những ưu điểm và hạn chế của PPGD Montessor khi ứng dụng trong chương trình giáo dục mầm non

Chương trình và PPGD Montessori có nhiều nội dung tương đồng, phù hợp với chương trình giáo dục mầm non Việt Nam. Nội dung chương trình giáo dục Montessori được chia thành các lĩnh vực: Lĩnh vực thực hành cuộc sống; Lĩnh vực cảm giác; Lĩnh vực ngôn ngữ; Lĩnh vực toán học; Lĩnh vực văn hóa (Lịch sử, Địa lý, Khoa học, Mỹ thuật và Âm nhạc)

Việc ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non có nhiều điểm thuận lợi tùy thuộc vào điều kiện thực tế của các cơ sở giáo dục mầm non như: Có thể mua bộ giáo cụ nguyên bản và đào tạo GV thực hiện hướng dẫn trẻ học; Có thể tận dụng đồ dùng sẵn có trong thực tế, hoặc sáng tạo một số giáo cụ theo nguyên tắc của PPGD Montessori, phù hợp với mục tiêu trong chương trình giáo dục mầm non; Có thể sáng tạo ra những đồ dùng, giáo cụ tùy điều kiện thực tế song vẫn cần đảm bảo triết lý, mục tiêu và nguyên tắc của PPGD Montessori. Tuy nhiên điều quan trọng nhất là phải đào tạo đội ngũ GV mầm non thực hiện việc giáo dục trẻ theo triết lý và nguyên tắc theo PPGD Montessori.

Hiện nay đối với tỉnh Nam Định ngành giáo dục mầm non đã có sự chỉ đạo vận dụng PPGD Montessori

vào các trường mầm non. Vậy để vận dụng PPGD tiên tiến này vào các cơ sở giáo dục mầm non thì cán bộ quản lý ngành học cần: Đánh giá được điều kiện thực tế và mức độ khả thi của cơ sở giáo dục mầm non do mình phụ trách khi ứng dụng phương pháp Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non; Phân tích mô hình ứng dụng PPGD phù hợp với điều kiện thực tế của cơ sở giáo dục mầm non; Lập được kế hoạch triển khai ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non tại cơ sở giáo dục mầm non; Tổ chức thực hiện, chỉ đạo và đánh giá việc ứng dụng PPGD Montessori trong chương trình giáo dục mầm non tại cơ sở giáo dục mầm non; Điều chỉnh để đảm bảo tiếp tục ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non; Tin tưởng mô hình ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục tại cơ sở giáo dục mầm non; truyền cảm hứng đến đội ngũ GV về đổi mới phương pháp trong thực hiện chương trình.

a) Ưu điểm của PPGD Montessori khi ứng dụng trong chương trình giáo dục mầm non

Lớp học được tổ chức hỗn hợp các độ tuổi. Trẻ em được tự do thoải mái trong quá trình hoạt động và sinh hoạt, là chủ thể tự do và là trung tâm của quá trình hoạt động. PPGD Montessori rèn luyện tính tự lập và sự tập trung cho trẻ; phát triển não bằng những bài học tư duy. Trẻ hiểu bản chất vấn đề chứ không học vẹt và được rèn tính cách, sự khéo léo không chỉ có kiến thức khoa học; ưu tiên cho việc huấn luyện các kỹ năng sống trong sinh hoạt hằng ngày, tạo mọi điều kiện và cơ hội cho trẻ được tập trung chú ý vào hoạt động.

b) Hạn chế của PPGD Montessori

Nhận thức về mối quan hệ giữa sự phát triển của cá nhân với văn hóa xã hội còn yếu. Vai trò của trò chơi và quá trình sáng tạo còn bị coi nhẹ. Trẻ dễ rơi vào trạng thái căng thẳng, khi ép trẻ học đọc, viết theo phương pháp Montessori do sự khác biệt về hệ thống ngôn ngữ của mỗi quốc gia.

2.3. Hướng dẫn triển khai ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non tại tỉnh Nam Định

Để triển khai tốt việc ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non thì đội ngũ cán bộ quản lý trường mầm non cần thực hiện theo những bước sau:

Bước 1. Khảo sát đầu vào: Bước này nhằm xem xét PPGD Montessori và đối chiếu với điều kiện thực

tế, mức độ phù hợp của cơ sở giáo dục mầm non khi ứng dụng đổi mới việc thực hiện chương trình giáo dục mầm non. Việc thực hiện bước 1 được xác định với các công việc cụ thể như sau: Nghiên cứu và nhận diện PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non ở cơ sở giáo dục mầm non nơi mình đang quản lý; Tình trạng trang thiết bị, đồ dùng đồ chơi, học liệu và việc khai thác sử dụng trong tổ chức hoạt động giáo dục... của nhà trường, thói quen, sự tiếp cận phương pháp Montessori của đội ngũ cán bộ, GV về ứng dụng PPGD tiên tiến này ở mức độ nào?; Sự hiểu biết về ứng dụng PPGD Montessori?; Sự tìm tòi tài liệu hướng dẫn các PPGD Montessori và ứng dụng như thế nào?; Những thuận lợi, khó khăn?; Ứng dụng PPGD ở cơ sở giáo dục mầm non nên bắt đầu từ ai? Từ đâu? Bước đi nào hiện thực nhất đối với hoàn cảnh điều kiện cơ sở giáo dục mầm non? Làm như thế nào là hiệu quả nhất?; Chuẩn bị những bước cần thiết khi ứng dụng phương pháp PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non.

Bước 2. Lập kế hoạch triển khai: Sau khi đã chọn lựa và quyết định việc ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình của địa phương, Ban giám hiệu nhà trường cần lập kế hoạch triển khai ứng dụng như sau:

Thứ nhất: Xác định mục tiêu cụ thể để chỉ đạo việc ứng dụng PPGD Montessori. Xác định mục tiêu là xem xét khả năng ứng dụng PPGD Montessori cho một vài hoạt động của một số GV có chuyên môn vững ở trường và đã được đi tiếp cận phương pháp tiên tiến. Tiếp đó, phân tích thành công hay thất bại, rút kinh nghiệm và điều chỉnh.

Thứ 2: Xác định và thực hiện các nội dung ứng dụng theo PPGD Montessori với 5 góc cụ thể.

Thứ 3: Xem xét các giải pháp ứng dụng PPGD Montessori. Hướng dẫn, chỉ đạo sát sao; yêu cầu cụ thể đối với từng GV tham gia vào quá trình ứng dụng PPGD Montessori trong tổ chức các hoạt động giáo dục cho trẻ ở trường mầm non?; Cung cấp, hỗ trợ các điều kiện, nguồn lực cần thiết và kịp thời?; Đánh giá kịp thời, khách quan mức độ thực hiện việc ứng dụng cho từng hoạt động, từng giai đoạn? Khen, chê, thưởng, phạt kịp thời, công minh và khách quan.

Thứ 4: Lựa chọn giải pháp hiệu quả để ứng dụng PPGD Montessori. Việc lựa chọn giải pháp thích hợp là vấn đề khó nhất. Tuy nhiên, giải pháp tối ưu là giải pháp phù hợp với khả năng chỉ đạo của người quản lý và khả thi trong điều kiện hoàn cảnh cụ thể của cơ sở giáo dục mầm non.

Bước 3. Tổ chức chỉ đạo

Trong chỉ đạo ứng dụng PPGD Montessori cần lưu ý các vấn đề sau:

Thứ nhất: Quán triệt chủ trương chung tạo nên sự thống nhất trong toàn trường, nhất là đối tượng GV thực hiện giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm”. Thảo luận khả năng ứng dụng và các biện pháp triển khai ứng dụng PPGD Montessori tại cơ sở giáo dục mầm non.

Thứ hai: Chuẩn bị các điều kiện cần thiết để ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non như: Chuẩn bị về nhân sự, chuẩn bị cơ sở vật chất như khoảng không gian cần thiết, giáo cụ, đồ dùng trang thiết bị phù hợp theo PPGD Montessori. Chuẩn bị công tác truyền thông bên trong nội bộ nhà trường và bên ngoài cho phụ huynh trẻ, cộng đồng về ứng dụng PPGD Montessori tại nhà trường.

Thứ ba: Tổ chức thực hiện đăng ký hoặc chỉ định GV làm thí điểm theo các lớp ở từng độ tuổi khác nhau của trẻ;

Thứ tư: Hướng dẫn và tổ chức GV xây dựng chương trình, kế hoạch giáo dục theo từng độ tuổi có ứng dụng PPGD Montessori. Tạo điều kiện tối đa cho GV triển khai ứng dụng PPGD Montessori.

Thứ năm: Giám sát việc ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục tại cơ sở trường mầm non và điều chỉnh kịp thời thông qua quan sát việc thực hiện chương trình tại các lớp và thực hiện tư vấn cho GV. Nhà trường cần có kế hoạch tổ chức dự giờ, đánh giá, rút kinh nghiệm theo những tiêu chí ưu tiên trên trẻ: sự hứng thú và thích tìm hiểu; khả năng tự học tự khám phá; sự thể hiện ý kiến cá nhân...; tư vấn và hỗ trợ GV ứng dụng PPGD Montessori trong tổ chức các hoạt động giáo dục cho trẻ theo độ tuổi; Mời chuyên gia sâu về PPGD Montessori đến tư vấn chuyên môn; Bồi dưỡng chuyên môn liên tục về cách thức ứng dụng PPGD Montessori.

Thứ sáu: Nhân rộng mô hình theo khối lớp hay theo hoạt động giáo dục cụ thể.

Thứ bảy: Sử dụng các biện pháp tối ưu để duy trì ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non.

Thứ tám: Phân tích, đánh giá, rút kinh nghiệm để có thể kế hoạch việc ứng dụng PPGD Montessori trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non cho các năm học tiếp theo.

Bước 4. Đánh giá, điều chỉnh

Việc đánh giá việc ứng dụng PPGD Montessori

trong thực hiện chương trình giáo dục tại cơ sở giáo dục mầm non nhằm:

Thứ nhất: Thay đổi nhận thức về vấn đề ứng dụng PPGD Montessori đã ở mức nào (mức độ đồng tình, ủng hộ của các cấp lãnh đạo, phụ huynh trẻ; số lượng và tỷ lệ người đã thay đổi nhận thức và sẵn sàng tham gia việc ứng dụng...)

Thứ hai: Thay đổi cách lập kế hoạch giáo dục trẻ trong cả năm học, tháng, tuần, kế hoạch giáo dục hàng ngày có ứng dụng PPGD Montessori.

Thứ ba: Thay đổi cách tổ chức các hoạt động giáo dục có ứng dụng phương pháp giáo dục Montessori.

Thứ tư: Thay đổi cách đánh giá kết quả lĩnh hội của trẻ, trong đó đảm bảo việc tôn trọng cá nhân trẻ (tôn trọng sở thích, khả năng của trẻ) và thực hiện qua việc quan sát trẻ hàng ngày của GV.

Thứ năm: Thay đổi cách đánh giá hoạt động giáo dục có ứng dụng PPGD Montessori.

Thứ 6: Ứng dụng PPGD Montessori phải được đưa vào kế hoạch hành động của mỗi GV, các tổ chuyên môn và trong cơ sở giáo dục mầm non để tạo nên một sự đồng nhất trong tập thể đội ngũ GV.

Thứ bảy: Động viên kịp thời những tấm gương tích cực; hỗ trợ kịp thời những đồng nghiệp gặp khó khăn bằng các cách khác nhau; khen chê, thưởng phạt công bằng.

3. Kết luận

Việc triển khai và ứng dụng PPGD Montessori đang được triển khai và thực hiện tại một số trường mầm non trên địa bàn tỉnh Nam Định. Tuy nhiên để hiểu rõ được về mục đích, nội dung, của PPGD Montessori cũng như cách thức triển khai thực hiện đối với các nhà quản lý giáo dục mầm non và GV mầm non trên địa bàn tỉnh Nam Định khi ứng dụng phương pháp tiên tiến này còn nhiều bất cập cần học hỏi, chia sẻ, trao đổi. Trong bài viết này chúng tôi đã chỉ ra được các nguyên tắc của PPGD Montessori; những ưu điểm và hạn chế của phương pháp cũng như cách thức triển khai và ứng dụng phương pháp Montessori tại các trường mầm non trên địa bàn tỉnh Nam Định.

Tài liệu tham khảo:

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2017), *Chương trình giáo dục mầm non*, NXB Việt Nam.
- [2]. Jane Nelsen - Bình Max dịch (1985), *Kĩ thuật tích cực*, NXB Phụ nữ Việt Nam.
- [3]. Maria Montessori (2013), *Trí tuệ thẩm thấu*, NXB lao động - xã hội.
- [4]. Maria Montessori (2014), *Trẻ thơ trong gia đình*, NXB tri thức.